IL-GANDLIERI TA' L-ISQOF

(*Dramm f'att wieħed, imsejjes fuq ir-rumanz ta' V. Hugo*— Les Miserables—*u maqlub għall-Malti minn G.Z.A.*)

PERSUNAĠĠI—*L-Isqof, Il-ħabsi, Persome — oħt l-Isqof, armla, Marie, Surġent tal-ġendarmi, Żewġ ġendarmi.*

Dehra—Il-kċina fid-dar ċkejkna ta' l-Isqof, imgħammra bla żina, imma b'kull ma teħtieġ; fuq il-mejda ħdejn it-tieqa hemm Salib, sett tal-kitba u arloġġ ta' tmint ijiem ħabel; mejda tal-kċina b'armarju jinqafel; siġġijiet u kotba. Fuq il-farxa taċ-ċumnija hemm żewġ gandlieri sbieħ, li donnhom mhumiex flokhom qalb dik l-għamara fqajra.

Jidhru Marie u Persome—Marie tħawwad il-brodu u Persome tifrex it-tvalja.

P. Għadu ma bediex jagħli l-brodu Marie?
M. Għad, sinjura, imma ġa qiegħed ibaqbaq.
P. Ma kebbestux sewwa n-nar, mela, binti.
M. Sinjura inti stess ħadt ħsiebu in-nar.
P. La tweġibx lura; ma tistħix?
M. Ma nerġax, sinjura.
P. Mela tħallinix jerġa' jkolli għalfejn inċanfrek.
M. Le, sinjura.
P. Min jaf fejn qiegħed ħija? Il-ħdax daqqu u għadu ma jidherx; Marie!
M. Hawn, sinjura.
P. Monsinjur Isqof ħalla xi risposta għalija?
M. Le, sinjura.
P. Qallek fejn kien sejjer?
M. Iva, sinjura.
P. Iva, sinjura! (Tagħmel bħal Marie). Allura għax ma għidtlix mill-ewwel, ja belha l-int?
M. Għax ma staqsejtnix, sinjura.

P. Imma din tiegħek mhix raġuni tajba ħalli ma tgħidlix, hux tassew?
M. Dal-għodu stess għidtli biex ma npaċpaċx, għalhekk ħsibt....
P. Xi ħsibt! Meta?!
M. Iva, sinjura.
P. Toqgħodx tgħid 'iva, sinjura' qisek xi pappagall—belha!
M. Le, sinjura.
P. Fejn qal, il-Monsinjur, li kien sejjer?
M. Għand ommi, sinjura.
P. Għand ommok, e?! u għaliex?
M. Il-Monsinjur staqsieni kif inhi, u jien għidtlu li ma tantx kienet tħossha fiha.
P. Inti għidtlu li ma kenitx tħossha tajba, hux veru?... u għalhekk ħija jinsa l-irqad u l-ikel ukoll. Daqshekk tafhulu, hux, kull ma għamel miegħek?
M. Sinjura, il-brodu qiegħed jagħli.
P. Aqleb, mela, belha, u toqgħodx tpaċpaċ. (M. tibda taqleb, imma taqbeż P.)
P. Le, le, mhux hekk; ħa naqleb jien, u inti agħmel is-salliera fuq il-mejda—dik tal-fidda.
M. Tal-fidda, sinjura?
P. Iva, tal-fidda. Ma ngħidux li inti truxa wkoll?
M. Dik mibjugħa, sinjura.
P. Mibjugħa! (Imnixxfa fiha nfisha) Mibjugħa! Inti miġnuna? Min biegħha? Għaliex?
M. Meta int kont barra, Mons. Isqof qalli biex noħodha għand is-Sur Gervais, li kemm-il darba wera li kienet togħġbu ħafna, u nara li nġib fiha kemm nista'.
P. Imma int ma kellek ebda jedd tagħmel hekk mingħajr ma tgħidli.
M. Imma, sinjura lili l-Isqof qalli. (Imbeżżgħa u fl-istess ħin bil-qima kollha.)
P. Mons. Isqof hu..., imma għalfejn riedhom il-flus?
M. Skużi, sinjura, jidhirli li riedhom għax-xwejħa Gringoire.
P. Ix-xwejħa Gringoire, tassew?! Ix-xwejħa Gringoire! Dik is-saħħara xiħa li toqgħod fuq il-għolja, u li tgħid li ma tistax tqum mis-sodda għax għażżiena u sabiex ma taħdemx? U għaliex teħtieġhom il-flus ix-xwejħa Gringoire?
M. Biex tħallas il-kera, sinjura. Il-marixxall ma riedx jistenna aktar u heddidha li jixħetha 'l barra kemm-il

darba ma tħallsux; hi bagħtet lil Germaine għand il-Monsinjur biex jitolbu jgħinha u jeħlisha minn dik il-bixkla, u...

P. O Alla tiegħi! Kollox għal xejn! Fl-aħħar ebda sold mhu ser jibqgħalna. Il-qasam tiegħi mibjugħ u kull ma faddalt mar—l-għamara, kollox. Li ma kienx għall-ġhież żgħir tiegħi, kieku konna mmutu bil-ġuħ u issa. (Imbikkija) Is-salliera, is-salliera tiegħi marret ukoll. Dan iżżejjed, iżżejjed! (Tolfoq).

M. Sinjura jisgħobbija; li kieku kont naf....

P. Jisgħobbik! u l-għala? Jekk il-Monsinjur jagħżel li jbigħ is-salliera tiegħu, jista' naħseb, hux? Mur aħsel dawk l-idejn maħmuġin jintnu li għandek.

M. Iva, sinjura. (Twarrab u tmur fin-naħa tal-lemin). (Jidħol l-Isqof).

I. Għall-erwieħ x'daqsxejn sħana hawn; ta' min imur barra fil-bard għall-farġa li jħoss meta jerġa' jidħol ġewwa. (Persome tmur bil-ħeffa kollha tgħinu jinża' u Marie tagħmel riverenza quddiem l-Isqof.)

I. Grazzi ruħi. (Iħares lejha ċass). Kont qiegħda tibki, għaliex? (Lil P.) Inqala' xi għawġ ma' Marie? (Juriha b'sebgħu).

P. Le mhux Marie, imma, imma....

I. Ma jimpurtax, għidli minn hawn u ftit ieħor. Marie, binti, mur id-dar issa; ommok tħossha aħjar; jien qgħadt nitlob magħha u t-tabib ġie jaraha. Iġri lejn id-dar. (Marie tixħet mantar u tħejji ruħha biex titlaq). U Marie, tagħmelx ħsejjes inti u tidħol, biex ma tqajjemhiex lil ommok jekk tkun rieqda.

M. Grazzi, grazzi ħafna, Monsinjur. (Tersaq lejn il-bieb tan-nofs, u kif tiftħu tidħol qabda borra.)

I. Hawn Marie, hu x-xalla tiegħi biex iżżommok sħuna. Barra hemm ħafna ksieħ.

M. U le grazzi, Monsinjur. (Mistħija).

P. Tagħmilx ħmerijiet, ħi; Marie għadha żgħira u ftit tal-bard ma jagħmlilhiex ħażin.

I. Persome int ma kontx barra u għalhekk ma tafx kemm hu bard. Ejja Marie ħa nagħmilhielek jien. Sewwa, issa iġri lejn id-dar, ċkejkna. (Marie toħroġ mill-bieb tan-nofs.)

P. Ħi, qed nitlef kull sabar miegħek; oqgħod bil-qiegħda

u ħu l-brodu li ilu maqlub ħafna; ikun ħaqqek jekk issibu kiesaħ.

I. Ifuħ ħafna.

P. Jiena żgura li omm Marie mhix hekk ħażin li kien hemm bżonn li inti ddum daqshekk barra, f'lejl bħal dan. Naħseb li dawn in-nies jagħmluha ta' bir-ruħhom morda biex l-Isqof imur iżurhom. Huma xejn ma jinkeddu mill-Isqof.

I. Hi tassew ħaġa sabiħa li jixtiquni mmur narahom.

P. Jien, iżda nifhem li l-ewwel ma għandek tieħu ħsieb hi rasek.

I. U għalhekk, mela, int tagħmel brodu hekk tajjeb. Int twajba wisq miegħi, oħt.

P. Twajba miegħek, mela le! Hekk naħseb! Nixtieq naf x'kien isir minnek li ma kontx nieħu ħsiebek jien. Tibla' kull ma jgħidulek il-brikkuni u x-xjuħ giddieba tal-parroċċa !

I. Bil-gideb huma jiftaqru u mhux jien.

P. Imma din hi biċċa tad-daħk; dalwaqt ma jibqagħlek xejn; int, tagħti kollox, kollox.

I. Ruħi, it-tbatija fid-dinja hi kbira, u jien jaħasra nista' nagħmel ftit wisq biex.... (Jitnieħed).

P. Tbatija.... iżda inti qatt ma taħseb kemm b'għamilek tnissel hemm f'qalb dawk li jħobbuk tassew.

I. Lilek, għażiża oħti ? Jien weġġajtlek qalbek? Iva, qed niftakar; jiena u dieħel int kont qiegħda tibki. Tort tiegħi ? Jisgħobbija; żgur mhux għax ridt.

P. Jisgħobbik tassew; imma b'daqshekk ma sewwejt xejn. Ħallini u kompli ħu l-brodu qabel ma jiksaħlek għal kollox.

I. Tajjeb; iżda għidli għax kont qiegħda tibki.

P. Int qisek tarbija; ma nistax nafdak waqt wieħed biss. Malli ndawwar dahri, tqabbad lil dik il-mingħul ta' Marie tmur tbigħ is-salliera tal-fidda.

I. Is-salliera, jaħasra, veru! Kienet għal qalbek, hux tassew?

P. Iva, kienet ilha fil-familja tagħna żmien twil.

I. Iva, jaħasra, u kienet sabiħa wkoll imma mbagħad, il-aħħar mill-aħħar, wieħed jista' jieħu l-melħ ukoll minn salliera tal-kina.

P. U jekk niġu f'dan, lanqas ma neħtieġu l-platti. Ser naslu f'hekk, hux veru? Nistagħġeb kif dik ix-xwejħa brikkuna ta' Gringoire kellha l-wiċċ terġa' tibgħat hawn

darb'oħra. Tant għidtilha l-aħħar li ltqajt magħha li kliemi kellu jkollu xi effett fuqha.

I. Tassew! Jien offrejtilha biex tiġi tqatta' xi jumejn hawn magħna, imma hi tatni x'nifhem li tibża' li ddejqek.

P. Iddejjaqni!!

I. U l-Marixxall—raġel tal-ħaqq—ma riedx jistenna aktar għall-kera. Ma għandix għalfejn inżid ingħidlek li allura kelli nħallsu jien.

P. Int kellek tħallas.... (Turi li qatgħet jiesha minnu).

I. U billi ma kellix flus, ma stajtx nagħmel ħaġ'oħra ħlief inbigħ is-salliera.... Xortija ma kenitx ħażina sa l-aħħar, hux tassew! (Jitbissem) Imma jisgħobbija li weġġajtlek qalbek.

P. Lilek ħadd ma jista' jġiegħlek tbiddel ħajtek. Darb'oħra tbigħ il-gandlieri.

I. (Ħosbien ħafna) Le, le, oħt, il-gandlieri le.

P. U l-għala le? Bil-flus li ġġib minnhom tkun tista' tħallas il-kera lil xi ħaddieħor.

I. Inti tassew twajba oħt, biex taħseb hekk; imma jien ma rridx inbigħhom. Dawk tathomli ommi meta kienet qiegħda tmut, wara li twelidt int, u talbitni nżommhom b'tifkira tagħha; għalhekk nixtieqhom jibqgħu għandi, għalkemm hu forsi dnub li wieħed jintrabat daqshekk magħhom.

P. Ħi, int qed tiksirli qalbi. (Imbikkija). Tgħidx aktar; berikni; jiena sejra norqod.

(L-Isqof jagħmel is-sinjal tas-Salib u l-kliem igħidhom minn taħt l-ilsien).

(P. tagħlaq l-armarju, tieħu ċ-ċavetta magħha u hija u sejra lejn il-bieb tgħid....)

P. Iddumx ma tmur torqod, u toqgħodx taqra wisq għax tgħarraq għajnejk.

I. Le, ruħi; il-lejl it-tajjeb.

(P. Toħroġ min-naħa tal-lemin).

(L-Isqof imur lejn il-mejda, jiftaħ ktieb u jħares lejn il-gandlieri).

I. Tajbin tassew biex iħallsu l-kera ta' xi ħadd. Kemm hi twajba oħti!—biex jiġiha f'moħħha ħsieb bħal dan!

(Iħawwad il-faħam, jirranġa l-lampa, xi kotba u karti, u joqgħod bil-qiegħda, imma minn wiċċu jidher li ma jħossux fiha għal kollox u jitnieħed.)

(Daqq ta' mużika; jidħol il-ħabsi fuq ponot subgħajh u b'sikkina f'idu; jaħtaf lill-Isqof minn wara).

Ħ. Jekk tgħajjat noqtlok.

I. Ħabib, kif qed tara b'għajnejk jien qed naqra; għax għandi ngħajjat ? Nistax ingħinek f'xi ħaġa ?

Ħ. (B'leħen maħnuq) Irrid niekol.... mejjet bil-ġuħ; ili tlitt ijiem ma niekol. Ja mgħarraq agħtini niekol. Malajr, malajr !

I. (Ħafif, ħafif) Iva, iva, ibni, ikollok x'tiekol. Ħa nitla' nġib iċ-ċwievet ta' l-armarju minn għand oħti. (Iqum bil-wieqfa.)

Ħ. Oqgħod bil-qiegħda.
(L-Isqof jobdi fil-waqt li jitbissem.)
Xejn minn dan, ħabib. Jien xiħ biżżejjed biex taqbadni f'nassa bħal din! Trid iċ-ċwievet minn għand oħtok? Trid titlob l-għajnuna wkoll, naħseb. Ħa, ħa... Ħsibtha tajjeb tassew. Isa, agħtini l-ikel; jien mhux iċ-ċwievet irrid. Għandi lupu ġo fija li qed iqattagħli msarni. Isa, fejn hu l-ikel ?

I. (Minn taħt l-ilsien) Nixtieq P. ma kenitx taqfel l-armarju. (B'leħen għoli). Ma għandekx għalfejn tibża' ħabib; id-dar ma hawnx ħlief oħti u jien biss.

Ħ. U kif tridni nafu dan jien ?

I. Ma għadnix kif għidthulek jien ?
(Il-ħabsi jħares ċass lejn l-Isqof.)

Ħ. Xi trid tagħmel? Nissugraha... (Minn taħt l-ilsien).
(L-Isqof imur lejn il-bieb, in-naħa tal-lemin.)
Iżda iftaħ għajnek tidħak bija, għax daqs kemm hu żgur li hemm ix-xjaten, daqshekk ieħor tista' tkun żgur li nniffidlek qalbek b'din is-sikkina. Jien ma għandix x'nitlef.

I. Għandek ruħek x'titlef, ibni, u dik tiswa wisq aktar minn qalbi. (Imur in-naħa tal-bieb tal-lemin u jgħajjat) Persome, Persome !
(Il ħabsi lest bis-sikkina f'idu).

P. (Minn ġewwa.) Hawn jien. Xi trid?

I. Hawn vjaġġatur fqir u bil-ġuħ. Jekk għadek ma nżajtx, tista' tiġi tiftaħ l-armarju biex nagħtih xi ħaġa x'jiekol?

P. (Minn ġewwa.) Dal-ħin! Dan sewwa! M'aħna ser norqdu qatt? Jew ser noqogħdu miftuħin għal kull min ifettillu jiġi ?

I. Imma Persome, il-vjaġġatur bil-ġuħ...!

P. Tajjeb, tajjeb, ġejja. (P. tidħol min-naħa tal-lemin u tilmaħ is-sikkina f'id il-ħabsi.)—(Imbeżżgħa) Hi, x'qed jagħmel bis-sikkina f'idu?

I. Is-sikkina! U, oħt, ħaseb li jien kont bigħt is-skieken tagħna... (Jitbissem kemm, kemm.)

P. Qed ibeżżagħni! Iċċassa jħares lejja qisu xi bhima feroċi!

Ħ. Ħaffef, eħlisni; agħtini xi ħaġa x'niekol.—jonkella nniffidkom it-tnejn.

I. Agħtini ċ-ċwievet oħt. (P. tagħtihomlu.) U issa, ruħi, mur erġa' orqod.

(P. tagħmel pass jew tnejn lejn il-bieb, imma l-ħabsi jaqbeż quddiemha.)

Ħ. Ieqaf fejn int. Ara li ebda wieħed minnkom ma jitlaq minn din il-kamra qabel ma nispiċċa jien. (Iħares ukoll lejn l-Isqof biex jara x'qed jagħmel).

I. Oqgħod hawn oħt, la darba jixtieq il-kumpannija tiegħek.

P. Tajjeb ħi. (Toqgħod bil-qiegħda ħdejn mejda, tħares ċass lejhom it-tnejn).

(L-Isqof sadattant imur iġib xi ħaġa mill-armarju, li jiftaħ biċ-ċwievet li tkun tatu qabel Persome.)

I. Hawn biċċa torta tal-laħam, flixkun inbid u xi ftit ħobż.

Ħ. Poġġihom fuq il-mejda u oqgħod 'l hemm biex inkun nista' narak.

(L-Isqof jagħmel kif qallu l-ħabsi; jiftaħ il-kexxun tal-mejda u joħroġ furketta u sikkina. Għajnejh jixħet-hom fuq is-sikkina li jkollu f'idejh il-ħabsi).

Ħ. Is-sikkina tiegħi taqta' biżżejjed. (Iġerri subgħajh fuq ix-xifer tagħha, waqt li jħares ħarsa li tagħtik x'tifhem). U l-furketta! (Jaqbadha f'idu lmm. azzar! (Jarmiha) Fil-ħabs ma nużawx frieket.

P. Ħabs!

Ħ. (Waqt li jkun qed jaqsam biċċa ħobż b'idejh jisma' ħoss u jinħasad).

Ħ. X'ħoss hu dan? Ħaqq ix-xjaten għax tħallu t-twieqi u l-bibien miftuħa biex kulħadd ikun jista' jidħol? (Imur jagħlaqhom.)

I. Għalhekk inħalluhom miftuħa, ibni...

Ħ. Imma issa magħluqin.

I. (Jitniehed) Għall-ewwel darba fi tletin sena!

(Il-ħabsi jiekol bħal muġwieħ u jixħet għadma fl-art).

P. Ara jaħasra kif qed iħammiġli l-art!
(L-Isqof jiġbor l-għadma u jqegħidha fi platt).

H. Inti ma tibżax mill-ħallelin?

I. Le... biss jisgħobbija għalihom.

H. Jisgħobbik għalihom! Ħa, ħa, ħa! (Jixrob mill-flixkun) Tajba din! Ħa, ħa, ħa! (Jixrob mill-flixkun għal darba oħra) (F'daqqa waħda jdur fuq l-Isqof) Int x'ix-xjafek int?

I. Jiena Isqof.

H. Ħa, ħa, ħa. Isqof! Isqof! Ix-xjaten joħduni—Isqof!

I. Nittama li ma tmurx għand ix-xjaten, ibni. Oħt tista' tħallina weħidna; is-sinjur jiskużak.

P. Inħallik ma'...?

I. Jekk jogħġbok. Jien u l-ħabib tiegħi nkunu nistgħu nitkellmu aħjar meta nkunu weħidna.
(Sadattant, billi l-ħabsi kien bil-ġuħ u xorob sewwa, l-inbid beda tiela' f'rasu).

H. X'inhi? Iva, iva, ħallina; mur; itlaq; jien irrid noqgħod inkellem lill-Isqof. L-Isqof! Ħa, ħa! (Jixrob mill-flixkun waqt li jidħak u għalhekk jixraq.)

I. Il-lejl it-tajjeb Persome! (L-Isqof jiftħilha l-bieb. Persome tgħaddi min-naħa tal-lemin. Meta tasal quddiem il-ħabsi tiġbor djulha u ddawarhom ma' riġlejha biex żgur ma jmissux mal-ħabsi.)

H. (Jidħak) Isqof! Ħa, ħa! J'Alla.... (F'daqqa waħda, b'leħen għoli) Taf min jien?

I. Naħseb li inti wieħed minn dawk li batew ħafna f'ħajjethom.

H. (Ħosbien) Batew! Batew! J'Alla! Iva. (Jixrob.) Imma dak kien żmien ilu. Ħa, ħa! Dak! kien meta kont bniedem, imma issa ma għadnix bniedem. Issa jien numru; in-numru 729.... u għixt fl-infern għal seba' snin sħaħ.

I. Kellimni fuq ħajtek; għidli fuq l-infern.

H. Għaliex trid tkun taf? (Jaħseb ħażin fl-Isqof.) Trid forsi tixlini lill-Pulizija? Biex jerġgħu jaqbduni...

I. Le, ħija; jien mhux ser immur ingħid lill-Pulizija.

H. (L-ewwel jagħti daqqa ta' għajn sewwa lill-Isqof—imbagħad—). Nemmnek.. (Iħoqq rasu) Imma ħaqq... ma nafx l-għala trid tkun taf..

I. (Iqiegħed idu fuq spalla tal-ħabsi) Igħidli fuq iż-żmien... fuq iż-żmien li kont fl-infern.

H. Tant ilu li nsejt... imma jien kelli dar ċkejkna; mal-faċċata tagħha kien hemm imxebilka xi dwieli... (Il-ħabsi jieħu xejra ta' wieħed f'ħolma)... kienu tassew sbieħ dawk id-dwieli bid-dawl tax-xemx jiddi fuqhom.. u l-aktar meta x-xemx tkun nieżla... u... kien hemm mara.. kienet... (Ħosbien aktar minn qabel)... kienet marti, iva. (F'daqqa waħda.) Iva niftakar. Kienet marida. Ma kellniex x'nieklu. Jien kont qiegħed— imkien ma stajt insib naħdem. Kienet sena tassew ħażina. Janette tiegħi kienet marida, qiegħda tmut... (Jieqaf għal ftit – imbagħd igħid igħaġġel — jaħtaf il-kelma.). Jiena sraqt. Sraqt biex ikolli x'nitmagħha. (Waqfa twila. L-Isqof imellislu idejh.) Qabduni. Tlabthom.. għidtilhom għaliex kont sraqt... iżda kollox għal xejn.. Minfuq qagħdu jidħku bija... u xeħtuni għaxar snin ġo ħabs. (Waqfa) Għaxar snin ġo l-infern. L-għada li sbaħt fil-ħabs il-kalzrier qalli li Janette kienet mietet. (L-ewwel jingħi waħda twila u mbagħad iheżheż snienu.). Alla jisħethom; ikunu misħutin ilkoll kemm huma! (Jinxteħet fuq il-mejda jolfoq).

I. Issa għidli fuq il-ħabs, fuq l-infern.

H. Tridni nkellmek, tridni ngħidlek fuq l-infern?. Ħares lejja. Jien darba kont bniedem; issa miniex għajr bhima. U *huma* għamluni hekk. Rabtuni minn idejja u minn riġlejja qisni xi bhima salvaġġa; sawtuni qisni xi kelb irrabbjat. Kont ingħix fil-ħmieġ u l-qżież; imdewwed minn rasi sa saqajja; norqod fuq il-qiegħa ta' l-art. U darba gergirt; reġgħu sawtuni... għal għaxar snin sħaħ. Alla! Kasbruli ismi; qatluli lil marti; ħaduli lil ruħi... u minn flokha xeħtuli xitan. Iżda għodwa waħda aljenaw ruħhom, insew jorbtu lill-bhima feroċi u hi ħarbet. Sirt ħieles; sitt ġimgħat ilu; ħieles, ħieles, iva, biex immut bil-ġuħ.

I. Tmut bil-ġuħ?

H. Iva. Jitimgħuk meta tkun fl-infern, iżda meta taħrab minn hemm tmut bil-ġuħ. Il-Pulizija kienet warajja u jien ma kellix passaport—bniedem bla isem. Jien sraqt għal darb'oħra... sraqt dawn iċ-ċraret... sraqt il-ħobża ta' kuljum; kont norqod fl-imsaġar, f'xi għorfa, fejn ġie, ġie. Ma nissugrax nitlob ix-xogħol, lanqas immur

f'xi belt nittallab għax jagħarfuni... u għalhekk ikolli nisraq. Huma, huma għamluni ħalliel. Alla jisħethom ilkoll! (Jiżvojta l-flixkun u jixtħu fiċ-ċumnija, in-naħa tal-lemin—il-flixkun jitfarraq).

I. Ibni int batejt ħafna, iżda għad hemm tama għalik.

H. Tama! Tama! Ħa, ħa! (Jidħak iebes, iebes.)

I. Int imxejt ħafna u issa għajjien. Imtedd u orqod fuq dassufan; issa nġiblek xi ftit tal-għata.

H. U jekk jiġi xi ħadd?

I. Ħadd ma jiġi; imbagħad jekk jiġi xi ħadd, m'intix il-ħabib tiegħi?

H. Ħabibek? (Imriegħex.)

I. Ħadd ma jkellem lill-ħabib ta' l-Isqof.

H. Ħabib l-isqof! (Iħokk rasu, miblugħ fih in-nifsu.)

I. Sejjer inġib il-għata.

H. (Iħares wara l-Isqof u jħokk rasu). Ħabib l-Isqof! (Imur lejn iċ-ċumnija biex jissaħħan u jilmaħ il-gandlieri. Iħares madwaru biex jara jekk hux waħdu, jaqbadhom f'idejh u jweżinhom biex jara jekk humiex tqal). Fidda, u tqal sewwa. X'qabda din! (Jisma' l-Isqof riesaq, u bil-għaġla biex iqiegħed il-gandlieri f'posthom wieħed minnhom jiżloqlu u jaqa' fl-art).

(Jidħol l-Isqof. Jara x'qed isir, iżda jmur lejn ix-xellug bil-għata.)

I. Jogħġbuk? Jien inħossni daqsxejn imkabbar bihom: huma rigal t'ommi; forsi daqsxejn sbieħ iż-żejjed għal dar fqajra bħal din; iżda lilhom biss għandi biex ifakkruni fiha. Is-sodda lesta. Ma timteddx?

H. Iva, iva; issa nimtedd. (Ħosbien.) Għidli ħaġa; għaliex inti hekk qalbek tajba miegħi? (Suspettuż.) Xi trid minni? Għidli.

I. Irridek torqod raqda tajba, ħabib.

H. Naħseb li trid tikkonvertini, issalvali ruħi, kif issejħulha intom. Imma għalxejn, tafx? Ma rrid nisma' b'ebda reliġjon. Imbagħad għall-knisja, xi ngħidu għaliha? Jien nobgħodha.

I. Mhux sewwa; il-Knisja, jaħasra ma tobogħdokx.

H. Inti ser tipprova tikkonvertini; ġietek idija tajba tassew, hej; ħa, ħa! Le, le, Monsinjur Isqof, ma rrid nisma' b'ebda fidi, tama jew karità. Ifhimha darba għal dejjem — kull ma tagħmel miegħi tkun qed tagħmlu max-xitan. (B'leħen ta' sfida).

I. Kultant ikollna nagħmlu ħafna għax-xitan biex jirnexxilna nagħmlu ftit għal Alla.

Ħ. (Bil-herra) Ma rrid nisma' b'ebda reliġjon qed ingħidlek.

I. Ma timteddx issa? Sar ħafna ħin.

Ħ. Sewwa qed tgħidli. (Igerger minn taħt l-ilsien) Jien ma rridx nisma' priedki. (Jinxeħet fuq is-sufan). Żgur li ħadd ma jidħol?

I. Ma naħsebx. Mhux int stess għalaqtu l-bieb?

Ħ. Min jaf? (Jerġa' jqum u jmur jara l-bieb hux magħluq sewwa. Idur u jara l-Isqof iżomm l-għata lesta f'idejh biex jgħatti lill-ħabsi—jiddejjaq). Ara int mur fis-sodda. Jien nitgħatta waħdi. (L-Isqof jibqa' bejn ħaltejn, donnu ma jafx x'ser jibda jagħmel). Mur, mur, qed ingħidlek.

I. Il-lejl it-tajjeb, ibni. (L-Isqof jitlaq mill-bieb tax-xellug).

(Il-ħabsi jissamma' sakemm l-Isqof jitlaq għal kollox; imbagħad, fuq ponot riġlejh imur jara jekk il-bieb hux magħluq sewwa.).

Ħ. Bla serratura! Alla jisħethom! (Jagħti ħarsa madwaru u jarġa' jilmaħ il-gandlieri). Mm. Nagħtihom daqqa ta' għajn oħra! (Jaqbadhom f'idejh u joqgħod jiflihom sewwa.) Jiswew kemxa sewwa, naħseb. Jekk nagħmilhom flus, nibda mhux ħażin. Jogħġbuh lix-xwejjaħ ukoll; qal li ommu kienet tathomlu. Iva, ommu. Ma ħasbux f'ommi meta xeħtuni l-infern! Tassew li kien ħanin miegħi, imma għalfejn hu Isqof ħlief biex ikollu qalb tajba... Webbes qalbek u ma nimmullawx aktar. Mur ara kemm jidħku sħabi kieku jaraw lis-729 jaħsibha darbtejn qabel ma jaqbad il-priża... għax iħoss ruħu twajjeb iż-żejjed! Tajba din, ħej! Noħodhom u nitlaq għax jekk nibqa' hawn sa filgħodu jibda jippriedkali u jrattabli qalbi. Ikun misħut hu u l-priedki tiegħu! Nitilqu. (Jaħtaf il-gandlieri, jaħbihom taħt il-ġlekk, u joħroġ fuq ponot riġlejh; jiġbed il-bieb urajh, iżda l-bieb iħabbat).

P. (Minn ġewwa.) Min hemm, min hemm? Mhux ser iħalluni norqod dal-lejl. Min hemm? (Tidħol Persome) Jien żgur smajt il-bieb jingħalaq. (Tħares madwarha). Ħadd ma hawn. (Tmur tħabbat fuq il-bieb ta' l-Isqof u hija u sejra tinduna li l-gandlieri kienu għebu.). Il-

gandlieri, il-gandlieri marru, ma għadhomx hawn. Ħi, ħi qum, ejja! Nar, qtil, ħallelin!
(Jidħol l-Isqof.)

I. X'ġara ruħi, x'ġara?

P. Dak ir-raġel li jbeżżgħek b'għajnejh ma għadux hawn. Telaq, u ħa l-gandlieri miegħu.

I. (Jingħi.) Il gandlieri tiegħi, jaħasra! Seta' ħallihomli! Kienu kull ma kelli t'ommi! (Kważi jibda jolfoq.)

P. Isa, mur għid lill-Pulizija. Ma jistax ikun li tbiegħed wisq s'issa. Jaqbduh malajr u int terġa' tikseb il-gandlieri. Mhux għax ħaqqek, la ħallejtħom urajk ma' raġel ta' dik ix-xorta.

I. Qiegħda tgħid sewwa Persome. Kollu tort tiegħi għax jien poġġejtu fit-tentazzjoni.

P. Tgħidx ħmerijiet. Dak ħalliel... ħalliel u brikkun. Jien mill-ewwel indunajt. Mur għand il-Pulizija, jonkella mmur jien. (Tkun tielqa, iżda l-Isqof iżommha).

I. (Bil-qajl il-qajl) U terġa' tixtħu l-ħabs, ġo l-infern għal darb'oħra? Le, Persome. Kull ma ġara ħaqqni għax jien kont ingħożżhom iż-żejjed, u dak dnub. Ħaqqni, ħaqqni tassew. Iżda dan mhux kastig żgħir għalija! (Jixħet rasu bejn il-pali ta' idejh.)

P. Ħi, ħi; m'intix titkellem sewwa. Jekk ma tridx tgħidilhom int lill-Pulizija, ingħidilhom jien. Mhux ser nibqa' ma nagħmel xejn meta narahom qed jisirquk. Jien naf li inti ħija u l-Isqof tiegħi u l-aħjar raġel fi Franza kollha; imma b'dana kollu int ma jilħaqlek xejn. Inti għadek tifel u jien m'iniex ser inħallihom jipprofittaw ruħhom minnek. Sejra ngħid lill-Pulizija. (Titlaq lejn il-bieb).

I. Ieqaf Persome! *Il-gandlieri kienu tiegħi, imma saru tiegħu. Jien tajthomlu.* Aħjar hekk. Hu jeħtieġhom aktar minni. Ommi żgur kienet kieku tixtieqni nagħmel hekk li baqgħet ħajja u rat lil dak l-imsejken.

P. Imma....
(Taħbit kbir minbarra.)

S. (Minbarra.) Monsinjur, Monsinjur. Għandna xi ħaġa għalik. Nistgħu nidħlu?

I. Idħol ibni.
(Jidħlu Surġent u żewġ ġendarmi bil-ħabsi immanettjat bejniethom.)

P. Mela qabduk, ja vili li int, e?

S. Iva, sinjura. Sibna lil dan il-banavolja miexi ma' taħt il-ħajt, u billi ma seta' jagħti ebda tagħrif fuqu n-nifsu, arrestajnieh fuq suspett. Marija Santissma, b'saħħitu, tafx? Ħabbatna kemm felaħ. Meta konna qegħdin norbtuh dawn waqgħu minn fuqu. (Jagħti l-gandlieri lil Persome; din toħodhom minn idejn is-surġent, tmur tqiegħed wieħed minnhom fuq il-mejda u l-ieħor tibda timsħu bix-xall, li tkun xeħtet fuqha qabel ma daħlet qisha qiegħda tmellsu). Ftakart fil-gandlieri ta' Monsinjur Isqof u għalhekk bqajna ġejjin hawn biex taraw jekk humiex tagħkom. Imbagħad nieħdu lil dan il-banavolja l-għassa.

(Sadattant il-ħabsi u l-Isqof jibqgħu jħarsu lejn xulxin — il-ħabsi b'ħarsa ta' sfida fuq wiċċu).

I. Jien m'jien nifhem xejn minn din il-biċċa; dar-raġel hu ħabibi.

S. Ħabibek? Marija Santissma, ħabibek?!

I. Iva, ħabibi... Il-bieraħ fil-għaxija kiel magħna u jien, jien tajthomlu l-gandlieri.

S. (Donnu ma jistax jemmen dak li sema' b'widnejh stess). Inti tajthomlu l-gandlieri! Verġni Mqaddsa...!

I. (Iebes, iebes) Ftakar, ibni, li Ħi tassew imqaddsa.

S. (Iħokk rasu). Skużani Monsinjur.

I. Issa naħseb li tistgħu titilquh għall-affari tiegħu.

S. Imma hu ma riedx jurini l-passaport, ma riedx igħidli mnejn hu.

I. Ma għidtlekx jien li hu l-ħabib tiegħi?

S. Iva... iżda...?

I. Hu l-ħabib ta' l-Isqof tiegħek; dan biż-żejjed għalik.

S. Iva,.. imma..?

I. Mhux biż-żejjed?

(Waqfa — Is-Surġent u l-Isqof iħarsu lejn xulxin.)

S. Imma jien.... (Lill-ġendarmi.) Ħolluh. (Dawn jagħmlu hekk.) Immorru.... Sellmu. (Isellmu.) Imxu. (Joħorġu s-surġent u l-ġendarmi.) (Waqfa ftit twila.)

H. (Bil-qajla l-qajla qisu f'ħolma) Int.. għidtilhom... li tajthomli l-gandlieri? Li tajthomli int! Alla tal-ħniena!

P. (B'id waħda mgħaqqda ponn u bl-oħra tħaddan il-gandlieri magħha). Ja brikkun, ja banavolja l-int; tiġi hawn; nitimgħuk; insaħħnuk; nagħtuk fejn torqod; u minn fuq tisraqna; tisraq lil dawk li għamlu l-ġid miegħek, ja raġel ħażin!

I. Persome, int tinsab imħawda ż-żejjed. Mur fil-kamra tiegħek u ħallina weħidna.

P. X'inhu? Inħallik biex jerġa' jidħak bik u forsi joqtlok ukoll. Le, le.

I. (Daqsxejn iebes.) Persome ħallina għax hekk nixtieq jien.
(Persome tħares ħarsa sewwa lejn ħuha, iddur u tmur lejn il-bieb.)

P. La jkolli mmur, għall-anqas nieħu l-gandlieri miegħi.

I. (Aktar iebes, u b'leħen aktar għoli) Persome, ħallihom dawk il-gandlieri u ħallina weħidna.

P. (Persome b'leħen ta' sfida.) Le, ma rridx.

I. (B'leħen għoli sewwa u ta' kmand). Jien, l-Isqof tiegħek, qed nikkmandak. Obdi. Mur.
(Persome tobdi kontra qalbha u toħroġ min-naħa tal-lemin).

H. (Mistħi, mistħi.) Monsinjur qed jisgħobbija li rnexxili nerġa' naħrab. Alla jisħetni. Jistħoqqli li jerġgħu jixtħuni fl-infern.

I. Ma torqodx hawn? Is-sodda lesta.

H. Le. (Iħares lejn il-gandlieri.) Le, le, Monsinjur. Ma nissugrax. Jien irrid immur lejn Pariġi. Pariġi hi belt kbira u hemmhekk nista' nistaħba u ma jsibunix; ikolli nivvjaġġa bil-lejl, qed tifhem?

I. Iva qed nifhmek, qed nifhmek sewwa.

H. Qatt ma kont naħseb li fid-dinja hawn tjubija hekk kbira bħal tiegħek. Lill-bniedem meta jkun fl-infern ma jiġihx f'moħħu li xi mkien jista' jsib qalb hekk tajba bħal tiegħek; imma ma nafx kif... inħoss li inti tassew tajjeb u ser nitolbok ħaġa... tista', tista' tberikni qabel ma nitlaq? (Jinxeħet għar-rkubbtejh quddiem l-Isqof) Għax naħseb, naf, li l-barka tiegħek tgħinni.
(L-Isqof, b'xofftejh jiċċaqalqu imma b'ebda kelma ma tinstema', ibierek lill-ħabsi u jrodd fuqu s-sinjal tas-Salib.)
(Il-Ħabsi jqum bil-wieqfa, jipprova jitkellem, iżda jibda tant jolfoq li kważi jkun ser jifga.)

H. Il-Lejl it-tajjeb. (Jitlaq igħaġġel lejn il-bieb.)

I. Ieqaf ibni; int insejt ħwejġek warajk, (fil-waqt li jagħtih il-gandlieri.)

H. Jien? Tridni noħodhom?

I. Jekk jogħġbok. Forsi jkunulek ta' xi għajnuna.

(Il-ħabsi mnixxef fih in-nifsuu kważi ma jafx x'ser jibda jagħmel, jieħu l-gandlieri.)

I. U ibni, fil-masġar wara din id-dar hemm mogħdija li twassal għal Pariġi. Jiena kemm-il-darba ndunajt li ħbiebi l-ġendarmi, ħaġa tal-għaġeb, ma jħobbux igħaddu minn hemm bil-lejl.

Ħ. Nizzik ħajr, Monsinjur. Jien, jiena, (Jolfoq.) jien ibleh biex nibki; iżda int qed iġġegħilni nħoss li xi ħaġa daħlet ġo fija; li erġajt sirt bniedem mill-ġdid u m'iniex aktar bhima.

(Il-bieb baqa' dejjem miftuħ. Il-Ħabsi jersaq ġol-bieb u jieqaf fih—kwadru.) (L-Isqof jersaq wara l-ħabsi, iqiegħed idejh it-tnejn fuq spallejn il-ħabsi).

I. Ibni, dejjem żomm quddiem għajnejk li ġisimna hu t-Tempju t'Alla.

Ħ. (B'qima l-aktar kbira.) It-Tempju t'Alla! Niftakar.. (Joħroġ min-naħa tax-xellug.)

(L-Isqof jagħlaq il-bieb; jaqsam bil-mod il-kamra, imur jinxeħet għar-rkubbtejh fuq il-ġinokkjatur u jinġabar fih in-nifsu, jitlob).

Tmiem.